Čo je doping?

Doping je definovaný ako porušenie jedného alebo viacerých antidopingových pravidiel uvedených v článkoch Kódexu 2.1 až 2.11.

Podľa Kódexu je povinnosťou športovca ovládať antidopingové pravidlá a vedieť, čo znamená ich porušenie. Porušenie antidopingových pravidiel neznamená len „pozitívny test“, ktorý Kódex definuje ako nepriaznivý analytický nález.

Podľa Svetového antidopingového kódexu porušenie antidopingového pravidla zahŕňa:

- prítomnosť zakázanej látky alebo jej metabolitov alebo markerov vo vzorke športovca,
- použitie alebo pokus o použitie zakázanej látky alebo zakázanej metódy športovcom,
- vyhýbanie sa, odmietnutie alebo nepodrobenie sa odberu vzorky športovcom,
- neposkytnutie informácií o mieste pobytu športovca,
- falšovanie alebo pokus o falšovanie počas ktorejkoľvek časti dopingovej kontroly športovcom alebo inou osobou,
- držba zakázanej látky alebo zakázanej metódy športovcom alebo sprievodným personálom športovca,
- obchodovanie alebo pokus o obchodovanie so zakázanou látkou alebo metódou športovcom alebo inou osobou,
- podanie alebo pokus o podanie zakázanej látky alebo metódy,
- spoluúčasť alebo pokus o spoluúčasť športovcom alebo inou osobou,
- zakázané združovanie športovcom alebo inou osobou,
- odrádzanie od oznámenia porušenia úradom zo strany športovca alebo inej osoby.

Svetový antidopingový kódex

Svetový antidopingový kódex (Kódex) je hlavnou štruktúrou antidopingového systému, ktorý stanovuje pravidlá, ktoré športovci musia dodržiavať. Cieľom Kódexu je chrániť práva čistých športovcov. Prijalo ho olympijské hnutie, ako aj športové zložky a antidopingové organizácie po celom svete. Je uznaný viac ako 170 vládami (UNESCO Dohovor proti dopingu v športe).

- **Svetový antidopingový kódex 2027 (svk verzia)**
- **World antidoping code 2027 (eng verzia)**

Zoznam zakázaných látok

Zoznam zakázaných látok a metód každoročne vydáva Svetová antidopingová organizácia (WADA), pravidelne sa aktualizuje, minimálne raz ročne. Aktualizovaný nový zoznam zvyčajne nadobúda platnosť každý rok 1. januára. Zoznam sa rozdeľuje na látky a metódy, ktoré sú trvalo zakázané a na látky, ktoré sú zakázané len počas súťaže (väčšinou v rámci 24 hodín počas súťaže).

- **Zoznam zakázaných látok a metód 2027 (svk verzia)**
- **Prohibited list 2027 (eng verzia)**
- **Súhrn zmien v Zozname zakázaných látok a metód 2027**

Povinnosťou každého športovca je vedieť, ktoré látky a metódy sú zakázané.

Trvalo zakázaná látka sa nesmie užívať počas celého roka, čiže ani počas tréningu, ani počas súťaže. Ak je výsledok dopingovej kontroly pozitívny na látku, ktorú športovec užil mimo súťaže (kedy nebola zakázaná), ale test súťažnej dopingovej kontroly je pozitívny (kedy je zakázaná), športovec porušil antidopingové pravidlá. To, ako chrániť seba a čistý šport si prečítajte v **Príručke športovca 2027.**

Zakázané látky sa môžu nachádzať aj v bežných liekoch, ako sú lieky proti bolesti, lieky proti prechladnutiu a chrípke. SADA preto pripravila online databázu **www.zakazanelatky.sk,** prostredníctvom ktorej si športovci vedia overiť, či daný liek obsahuje zakázanú látku alebo nie.

Brožúru, kde nájdete príklady povolených liekov (rozčlenené podľa jednotlivých skupín ochorení), ktoré športovec môže užívať nájdete tu: **Povolené lieky**

Terapeutická výnimka (TUE)

Jeden z kľúčových princípov antidopingu je chrániť zdravie športovca.

Môže dôjsť k situácii, kedy je zo zdravotných dôvodov nevyhnutné použiť zakázanú látku alebo metódu. Podľa Kódexu a Antidopingových pravidiel SADA je možné takúto situáciu riešiť tzv. terapeutickou výnimkou (TUE).

Na udelenie TUE musia byť splnené všetky nasledujúce kritériá:

- Športovec má diagnostikovaný zdravotný stav podložený príslušnými klinickými dôkazmi.
- Zakázaná látka alebo metóda je indikovanou liečbou daného zdravotného stavu a neexistuje primeraná povolená terapeutická alternatíva.

- Použitie zakázanej látky alebo metódy na terapeutické účely s prevahou pravdepodobnosti nespôsobí žiadne ďalšie zvýšenie výkonnosti nad rámec toho, čo možno očakávať pri návrate športovca do normálneho zdravotného stavu po liečbe daného zdravotného stavu.
- Potreba použitia nie je úplne ani čiastočne dôsledkom predchádzajúceho použitia látky alebo metódy bez TUE, ktorá bola v čase tohto použitia zakázaná.

Športovci národnej alebo medzinárodnej úrovne si musia byť vedomí ďalšieho dôležitého pravidla: TUE musí byť udelená vopred, nie retroaktívne (so spätnou platnosťou), okrem situácií ohrozujúcich zdravie a za špecifických alebo výnimočných okolností.

TUE pre športovcov na národnej úrovni udeľuje SADA. TUE pre športovcov na medzinárodnej úrovni udeľuje príslušná medzinárodná federácia (IF). Usporiadatelia olympijských hier alebo iných významných podujatí (MEO) môžu takisto udeliť TUE, ktorá je platná iba pre dané podujatie. Ak už máte platnú TUE udelenú SADA a budete súťažiť na medzinárodnej úrovni alebo na významnom podujatí, overte si požiadavky na TUE príslušnej IF alebo MEO. Podľa Medzinárodného štandardu pre terapeutické výnimky (ISTUE) 2027 je automatické uznávanie štandardným postupom. IF alebo MEO však môže mať osobitné požiadavky na uznanie, ak im WADA udelila výnimku z automatického uznávania.

Viac informácií o procese udeľovania TUE nájdete tu: **https://antidoping.sk/terapeuticke-vynimky-tue/**

Výživové doplnky

Regulácia výživových doplnkov je vo všeobecnosti minimálna. Bežné doplnky ponúkané či už v obchodoch so zdravou výživou alebo internetových obchodoch, by nemali obsahovať zakázané látky, ak nie sú uvedené na etikete výrobku. V posledných rokoch sa pripisuje značný počet pozitívnych testov zle označeným alebo kontaminovaným doplnkom.

Ak športovec užíva doplnok s obsahom zakázanej látky, čo následne preukáže nepriaznivý analytický nález, športovec sa nemôže brániť tým, že o prítomnosti zakázanej látky v príslušnom doplnku nevedel. Podľa pravidiel WADA je práve športovec zodpovedný za prítomnosť zakázanej látky vo svojom organizme bez ohľadu na to, či zakázanú látku užil úmyselne alebo neúmyselne.

Viac sa dočítate v príručke **Výživové doplnky.** Tá je zameraná na riziká spojené s užívaním doplnkov a klasifikačný systém doplnkov, ktorého cieľom je znížiť riziko porušenia antidopingových pravidiel.

Práva a povinnosti športovca

Športovec má isté práva a povinnosti:

- Musí ovládať a akceptovať všetky antidopingové pravidlá.
- Nesie zodpovednosť za všetky látky, ktoré sa dostanú do jeho tela, čiže za všetko, čo konzumuje a pije, vrátane liekov a doplnkov výživy, ktoré užíva. Základné pravidlo je, čo je v tvojom tele, za to si aj zodpovedný.
- Musí byť dostupný pre odber vzoriek za účelom dopingovej kontroly.
- Musí informovať zdravotnícky personál o tom, že podlieha antidopingovým pravidlám a nesmie užiť liečbu obsahujúcu zakázané látky. Taktiež berie na seba zodpovednosť, že každá podstúpená liečba nie je v rozpore s Kódexom.
- Musí spolupracovať s antidopingovými organizáciami vyšetrujúcimi porušenia antidopingových pravidiel.

Testovanie, odber vzoriek a ich analýza

Keď oprávnený komisár dopingovej kontroly požiada športovca o odovzdanie vzorky, musí tak urobiť. Agentúra SADA môže kedykoľvek a kdekoľvek požiadať športovca, na ktorého sa vzťahuje jej oprávnenie testovať a ktorý neukončil športovú činnosť (vrátane športovca, ktorému bol udelený zákaz činnosti), o poskytnutie vzorky. Testovanie sa vykonáva za podmienok stanovených Kódexom a príslušnými medzinárodnými štandardmi.

Národná antidopingová organizácia má právomoc testovať športovcov, ktorí spĺňajú aspoň jednu z týchto podmienok:

- sú štátnymi príslušníkmi danej krajiny,
- majú v danej krajine pobyt,
- sú držiteľmi licencie alebo členmi športovej organizácie v danej krajine,
- nachádzajú sa na území danej krajiny.

Testovanie môže vykonať aj na základe poverenia, ktoré jej udelí medzinárodná federácia alebo organizácia zodpovedná za významné športové podujatie.

Postup pri vykonávaní dopingovej kontroly upravuje Svetový antidopingový kódex WADA a Medzinárodný štandard pre testovanie (IST). Analýzu vzoriek upravuje Medzinárodný štandard pre laboratóriá (ISL). Bližšie informácie o procese dopingovej kontroly nájdete v príručke **Dopingová kontrola v skratke.**

Na účely priameho preukázania nepriaznivého analytického nálezu podľa článku 2.1 Kódexu sa vzorky analyzujú výlučne v laboratóriách akreditovaných WADA alebo v iných laboratóriách schválených WADA na tento účel. Vzorky moču môžu byť zmrazené, skladované a opätovne analyzované až 10 rokov od odberu. Technológie analýzy vzoriek sa vyvíjajú, niektoré zakázané látky a metódy, ktoré nie sú v súčasnosti detekovateľné, môžu byť odhalené v budúcnosti.

Vzorky, súvisiace analytické údaje a informácie z dopingovej kontroly možno použiť na antidopingový výskum. Ak výskum zahŕňa opätovnú analýzu vzorky na účel presahujúci antidopingové účely uvedené v článku 6.2 Kódexu, vyžaduje sa písomný súhlas športovca. Pred výskumným použitím sa vzorky a súvisiace údaje spracujú tak, aby ich nebolo možné priradiť ku konkrétnemu športovcovi.

Návrat po ukončení aktívnej športovej činnosti

Ak ste ako športovec medzinárodnej alebo národnej úrovne ukončili športovú činnosť v čase, keď ste boli zaradení do registra pre testovanie (Registered Testing Pool, RTP), a chcete sa vrátiť k súťaženiu, musíte najmenej 6 mesiacov vopred zaslať písomné oznámenie národnej antidopingovej organizácii aj príslušnej medzinárodnej federácii. Pred návratom na národné alebo medzinárodné podujatie sa musíte zaviazať dodržiavať príslušné antidopingové pravidlá a byť počas tejto lehoty k dispozícii na testovanie. WADA môže po konzultácii s príslušnou medzinárodnou federáciou a národnou antidopingovou organizáciou udeliť výnimku zo šesťmesačnej lehoty, ak by jej uplatnenie bolo voči športovcovi nespravodlivé. Výnimka môže byť podmienená napríklad minimálnym počtom testov alebo obmedzením účasti na konkrétne podujatia.

Ak ste ukončili športovú činnosť počas zákazu činnosti, musíte o ukončení písomne informovať organizáciu, ktorá vám zákaz uložila. Pri návrate sa musíte zaviazať dodržiavať príslušné antidopingové pravidlá a písomne oznámiť návrat medzinárodnej federácii aj národnej antidopingovej organizácii. Pred návratom na národné alebo medzinárodné podujatie musíte byť k dispozícii na testovanie počas šiestich mesiacov alebo počas doby zákazu, ktorá vám zostávala ku dňu ukončenia činnosti, podľa toho, ktorá z týchto lehôt je dlhšia. Konkrétny postup si vopred overte v SADA.

Informácie o mieste pobytu – ADAMS / Athlete Center

ADAMS (Anti-Doping Administration and Management System – Antidopingový správny a riadiaci systém) je internetový databázový systém vytvorený Svetovou antidopingovou agentúrou (WADA).

Na zadávanie a aktualizáciu informácií o mieste pobytu slúži webová platforma **Athlete Center**.

Je dostupná cez prehliadač v počítači, tablete aj mobile bez potreby sťahovania aplikácie. Ak ste zaradení do registra pre testovanie, oboznámte sa s **Návodom na používanie platformy Athlete Center**.

ADAMS umožňuje vkladanie, uchovávanie, zdieľanie a poskytovanie informácií o jednotlivých športovcoch a ich miestach pobytu, dopingových kontrolách, terapeutických výnimkách (TUE) a prípadných sankciách voči športovcom. Táto databáza uľahčuje zdieľanie informácií medzi príslušnými organizáciami a má za cieľ podporovať účinnosť, efektívnosť a transparentnosť. Tento systém má jednoduché použitie, je dostupný vo viacerých jazykoch a prostredníctvom internetu je dostupný všade na svete 24 hodín denne počas celého roka.

Hlavným cieľom informovania o mieste pobytu je uľahčiť mimosúťažné testovanie. Poskytovanie informácií o miestach pobytu umožňuje antidopingovej organizácii lokalizovať športovca na účely neohlásenej dopingovej kontroly. Takéto testovanie je základom efektívneho antidopingového programu.

Ak je športovec informovaný, že bol zaradený do registra pre testovanie (RTP), musí poskytovať informácie o svojom pobyte vopred na každý štvrťrok. Rozsah povinností športovcov v iných testovacích registroch vyplýva z Medzinárodného štandardu pre testovanie a z oznámenia príslušnej antidopingovej organizácie.

Vzdelávanie

Vzdelávanie a poskytovanie informácií je v súčasnosti dôležitým nástrojom získavania praktických znalostí v snahe pomáhať chrániť čistý šport a zabezpečiť súčinnosť so Svetovým antidopingovým kódexom. Medzinárodná norma pre vzdelávanie je dôležitým nástrojom svetového antidopingového programu. Jej základným princípom princípom je myšlienka, že športovec by sa mal najprv oboznámiť s dopingom prostredníctvom vzdelávania a nie až priamo počas dopingovej kontroly. Z týchto náležitostí vyplýva aj vypracovanie edukačného plánu SADA i športových organizácií, ktorým by sa mala rozumne navrhnúť a naplánovať stratégia antidopingového vzdelávania športovcov a ich podporného personálu.

SADA ponúka národným športovým organizáciám prístup k širokému spektru vzdelávacích nástrojov, vrátane:

- bezplatných e-learningových kurzov na platforme **ADEL**, (**Návod na prihlásenie sa a nájdenie kurzu v ADEL**),
- **podcastov,**
- **vzdelávacích videí**,
- odborných článkov o **doplnkoch výživy** aj **zakázaných látkach,**

- **prezenčných prednášok či online webinárov**.

Integrita športu

Integritou športu sú princípy, ktoré zaručujú prirodzenú neistotu a nepredvídateľnosť priebehu a výsledku súťaže, ako aj rovnaké pravidlá a podmienky pre účastníkov súťaže pred jej začiatkom, ako aj počas celého jej priebehu.

Narušenie integrity športu predstavuje porušenie zákazu chovať sa spôsobom, ktorý vedie k:

- manipulácií súťaží,
- konfliktu záujmov,
- korupcii,
- vydieraniu,
- stávkovaniu,
- zneužívanie dôverných (inside) informácií,

Integrita športu sa narúša aj vtedy, ak niekto nesplní povinnosť:

- nahlásiť porušenie pravidiel,
- spolupracovať pri vyšetrovaní takéhoto porušenia.

Na účely ochrany integrity športu je každý povinný informovať národný športový zväz o akomkoľvek podozrení alebo zistení, že priebeh súťaže alebo výsledky súťaže sú manipulované.

Ochrana osôb v športe (safeguarding)

Safeguarding predstavuje opatrenia na ochranu fyzickej a psychickej integrity, dôstojnosti a práv osôb v športe. Zahŕňa prevenciu ubližovania, včasné rozpoznanie rizík a primerané riešenie podozrení a prípadov násilia, obťažovania alebo zneužívania.

Zväzy pri ochrane osôb dodržiavajú právne predpisy SR, vlastné stanovy a predpisy a záväzné pravidlá príslušných medzinárodných športových organizácií. Širší rámec tvoria medzinárodné dohovory záväzné pre SR, najmä v oblasti práv detí, odstránenia diskriminácie žien a práv osôb so zdravotným postihnutím

Medzi neprípustné konanie a správanie patria najmä:

- fyzické a psychické násilie,
- sexuálne obťažovanie a zneužívanie,
- šikanovanie a kyberšikanovanie,
- zanedbávanie starostlivosti,
- diskriminácia a zneužívanie moci.

SADA odporúča zväzom na webe transparentne sprístupniť:

- pravidlá ochrany osôb a kódexy správania,
- kontaktnú osobu a spôsob nahlásenia podozrenia,
- postup riešenia podnetov a možnosti pomoci.

Oznámenie podnetu zväzu nenahrádza zákonné oznamovacie povinnosti voči príslušným štátnym orgánom, vrátane povinnosti upozorniť na porušovanie práv dieťaťa.